
P r i k a z i i o s v r t i

Pedeset godina Papinskoga vijeća za jedinstvo kršćana

Nepuna tri mjeseca nakon svojega izbora za papu Ivan XXIII. je na završetku molitvene osmine za jedinstvo kršćana (25. siječnja 1959.) najavio sazivanje općega (ekumenskog!) koncila. Prema Papinoj zamisli najavljeni je crkveni sabor kao jednu od svojih glavnih nakana istaknuo sudjelovanje Katoličke crkve u ekumenskom pokretu. Stoga se pokazala potreba za tijelom koje bi u vrijeme održavanja Drugoga vatikanskog sabora razmatralo i koordiniralo sva ekumenski značajna pitanja, bilo s doktrinarnoga bilo s organizacijskog aspekta. Zato je papa Ivan XXIII. uz jedanaest komisija za pripremu Koncila 5. lipnja 1960. osnovao i Tajništvo za promicanje jedinstva kršćana; njegovim predsjednikom imenovao je njemačkog isusovca i bibličara kardinala Augustina Beu. Prvi put je Sveta Stolica utemeljila ustanovu koja će se isključivo baviti ekumenskom problematikom. Bea je bio nekadašnji ispovjednik Pija XII., a kardinalom je postao na konzistoriju 14. prosinca 1959. godine.¹ Papi su s različitih strana stizali poticaji i sugestije da ustanovi takvo tajništvo, no vjerojatno je odlučujuća bila pisana zamolba nadbiskupa Paderborna, poslije kardinala Lorenza Jaegera. On je nakon Drugoga svjetskog rata kao izraziti promicatelj ekumenizma zauzeto djelovao na međusobnom upoznavanju i zbližavanju kršćanskih konfesija, pa je već godine 1957. osnovao Institut za proučavanje ekumene *Johann Adam Möhler*.

Prva zadaća Tajništva za jedinstvo bila je da stupi u vezu s drugim kršćanskim crkvama i izvijesti ih o pripremi i održavanju

¹ Vidi: Giuseppe Alberigo – Klaus Wittstadt (ur.), *Geschichte des Zweiten Vatikanischen Konzils (1959-1965)*, sv. I, Grünewald Mainz – Peeters Leuven, 1997., 182.

Koncila. Zatim je, jednako tako, bilo važno razmotriti mogućnosti i načine kako bi predstavnici kršćana nekatolika mogli sudjelovati na tom crkvenom skupu. Članovi Tajništva nisu izabirani između pripadnika postojećih dikasterija Rimske kurije, nego su uglavnom dolazili iz mjesnih crkava, kao ekumenski otvoreni, što se odražavalo u njihovu zdušnom zauzimanju da druge konfesije preko svojih službenih promatrača budu prisutne na budućem Saboru. Tako je primjerice od početka kao tajnik djelovao zauzeti ekumenist Johannes Willebrands, koji će poslije zamijeniti kardinala Beu na čelu te vatikanske ustanove. Ipak, Bea je u pripremnom razdoblju, kad je sa svojim suradnicima već priredio čitav niz tekstova i dostavio ih Teološkoj komisiji, nailazio na otpore ili odsutnost ekumenske osjetljivosti pa će se tek postupno morati izboriti za položaj svojega ureda kao mjerodavne instance u pripremi Koncila. Otežavajuća je okolnost bila i u tome što zadaće i djelokrug rada Tajništva za jedinstvo u početku još nisu bile jasno određene. Odgovarajući na tu potrebu za većim ovlastima, Papa je Tajništvo za jedinstvo uzdigao na istu razinu s drugim komisijama pa je otada ono moglo samostalno priređivati tekstove koji služe jedinstvu, a bilo je zaduženo i za odnose sa židovstvom.²

Tako je Tajništvo za jedinstvo dobilo svoju drugu važnu zadaću: preuzelo je vodeću ulogu u pripremi i izradi nekoliko vrlo značajnih koncilskih dokumenata kao što su: Dekret o ekumenizmu (*Unitatis redintegratio*), Deklaracija o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama (*Nostra aetate*), Deklaracija o vjerskoj slobodi (*Dignitatis humanae*), a zajedno s Kongregacijom za nauk vjere surađivalo je na izradi Dogmatske konstitucije o božanskoj objavi (*Dei verbum*).

Godine 1963. Papa je Tajništvo za jedinstvo kršćana ustrojio u dvije sekcije. Istočna sekcija je zadužena za njegovanje odnosa s pravoslavnim crkvama bizantinske tradicije te orijentalnim pravoslavnim crkvama (Koptska crkva, Sirijska crkva, Armenska crkva, Etiopska crkva itd.). Zapadna sekcija u Tajništvu ima zadaću uspostaviti i njegovati odnose s različitim konfesijama Zapada.³

Nakon završetka rada Drugoga vatikanskog sabora papa Pavao VI. potvrdio je 1966. Tajništvo za promicanje jedinstva

² Iz pisma što ga je kardinal Bea dobio od Pape proizlazi: "Tajništvo prema tome nije samo informacijski ured nego može sastavljati tekstove koji služe jedinstvu i oni se mogu podnijeti Koncilu." *Isto*, 300.

³ O ustroju i zadaćama Papinskoga vijeća za promicanje jedinstva kršćana vidi njegovu web-stranicu na portalu Rimske kurije: www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/christuni/documents.

kršćana kao trajnu ustanovu Svete Stolice. Prilikom preustroja Rimske kurije Ivan Pavao II. je Konstitucijom *Pastor bonus* (1988.) promijenio ime Tajništva za jedinstvo u Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana.

Koncilski Dekret o ekumenizmu (*UR 4*) opisuje ekumenski pokret na sljedeći način: "Pod 'ekumenskim gibanjem' razumijevaju se djelatnosti i pothvati što se, u skladu s raznim potrebama Crkve i okolnostima vremena, pokreću i usmjeravaju prema promicanju kršćanskog jedinstva." Prema toj definiciji Vijeće za jedinstvo ima dvije glavne zadaće. Prva je poticati autentični ekumenski duh u okviru Katoličke crkve, surađujući pritom s različitim drugim tijelima Rimske kurije. U tu svrhu objavilo je *Ekumenski direktorij* u dva dijela (1967., 1970.), a nakon što je proglašen novi *Zakonik kanonskoga prava* (1983.) i priređen *Katekizam Katoličke crkve* (1994.), ojačao i proširio se ekumenski pokret u kršćanstvu, umnožio se broj dokumenata o dijalogu, uslijedila je revidirana inačica Direktorija pod naslovom: *Direktorij za primjenu načela i normi o ekumenizmu* (1993.). Druga je zadaća Papinskoga vijeća za jedinstvo poticati dijalog i suradnju s ostalim crkvama i crkvenim zajednicama te surađivati u ekumenskim institucijama kao primjerice s Ekumenskim vijećem crkava u Ženevi, gdje osam katoličkih teologa djeluje u Odjelu za vjeru i crkveni ustroj. Vijeće šalje svoje predstavnike na ekumenske susrete i poziva predstavnike drugih konfesija na važna događanja u Katoličkoj crkvi. Četiri puta godišnje izdaje vlastiti časopis, *Information Service*, u kojemu izvješćuje o svojem radu na jedinstvu kršćana. Zahvaljujući upornom i često samozatajnom nastojanju tog tijela, u proteklom razdoblju započeo je i vodi se teološki dijalog s desetak različitih crkava ili crkvenih zajednica.

Osim toga, Vijeću za jedinstvo povjerena je briga oko ekumenske suradnje u prevođenju i širenju Svetoga pisma. U tu svrhu tijesno surađuje s Katoličkom biblijskom federacijom i njeguje kontakte sa Svjetskim savezom biblijskih društava. Nadalje, preko Katoličkoga komiteta za kulturnu suradnju potiče razmjenu studenata s pravoslavnim crkvama koji na pravoslavnim ili katoličkim učilištima žele studirati teologiju ili specifične crkvene discipline.

Godine 1974. papa Pavao VI. osnovao je Komisiju za religijske odnose sa židovstvom kao posebnu ustanovu pri ondašnjem Tajništvu za jedinstvo. Njezina je zadaća bila da u djelo provodi nakane II. vatikanskog sabora te unaprjeđuje odnose i suradnju

s Židovima.⁴ Donedavni predsjednik Vijeća za jedinstvo kardinal Kasper pritom ističe važnu okolnost da Komisija za religijske odnose sa židovstvom ne djeluje u sklopu Papinskoga vijeća za međureligijski dijalog, nego je smještena u Vijeće za promicanje jedinstva kršćana. Ta činjenica ukazuje da se odnos Crkve prema židovstvu po svojoj naravi razlikuje od odnosa prema svim drugim religijama. Spomenuta komisija nadležna je samo za religijske odnose s Židovima dok je Vatikansko državno tajništvo odgovorno za političke odnose s državom Izrael. Komisija vodi redoviti međunarodni dijalog preko Komiteta za vezu između Katoličke crkve i židovstva (*International Catholic Jewish Liaison Communittee*, ICJLC). Njezin je sugovornik s izraelske strane Međunarodni židovski komitet za međureligijska savjetovanja, IJCIC. Tijekom dosadašnjega dijaloga u okviru Papinskoga vijeća za promicanje jedinstva kršćana nastali su sljedeći dokumenti: *Naputci i prijedlozi za primjenu Nostra aetate* (1974.), *Napomene o ispravnom prikazivanju Židova i židovstva* (1985.) te osobito važan dokument o holokaustu *Sjećamo se: Razmišljanje o shoahu* (1998.).⁵

Zahvaljujući ustrajnom i sustavnom dijalogu što ga Komisija promiče u međuvremenu su se bitno promijenili odnosi između Katoličke crkve i židovskog naroda, osnovana su različita vijeća za dijalog na razini biskupskih konferencija, zatim Tjedan bratstva koji unapređuje dijalog sa židovstvom u široj javnosti. Napisani su brojni teološki radovi o Židovima, *Pro Judaeis*, koji su zamijenili negdašnje polemičke spise *Adversus Judaeos*.⁶

Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana u svojem je pedesetogodišnjem djelovanju imalo petoricu pročelnika. Kardinal Augustin Bea vodio je Vijeće od njegova osnutka do svoje smrti (1968.). Bilo je to osjetljivo i važno razdoblje pripreme i zasjedanja Koncila kada se Katolička crkva postupno i oprezno otvarala ekumenskom pokretu da bi ga potom neopozivo prihvatila. Zato je najprije trebalo uspostaviti veze s drugim kršćanima, izgrađivati međusobno povjerenje te iznaći načine da njihovi predstavnici aktivno sudjeluju na Drugomu vatikanskom saboru. Zacijelo je velika zasluga kardinala Bee da je u tim prijelomnim vremenima

⁴ Usp. Walter Kasper, *Juden und Christen – das eine Volk Gottes*, u: *Internationale katholische Zeitschrift Communio* 39 (2010), 418-427, 420. Vidi također *Communio* (hrvatsko izdanje) 39 (2010), br. 109, 62-68, ovdje 63-64.

⁵ Hrvatski prijevod u: *Prilog biltenu IKA-Vijesti* od 19. 3. 1998., IV-V.

⁶ W. Kasper, *nav. dj.*, 421.

ne samo bitno davao ton Vijeću, znalački usmjeravao i prožimao njegov sveukupni rad nego je na taj način u velikoj mjeri pridonio prihvaćanju ekumenske misli i opredijeljenosti kako u koncilskim dokumentima, tako i u svijesti Crkve. Kardinal Johannes Willebrands iz Nizozemske koji ga je u toj službi naslijedio, puna je dva desetljeća (1969.-1989.) ravnao Papinskim vijećem za jedinstvo djelujući kao “mjerodavni arhitekt približavanja odvojenih kršćana” i “pionir ekumene”.⁷ Početkom njegova mandata Katolička crkva započinje službeni teološki dijalog s čitavim nizom drugih konfesija na svjetskoj razini: sa Svjetskim luteranskim savezom, s Anglikanskom crkvom, zatim s Metodističkim svjetskim savezom, s Reformiranim crkvama te s Pravoslavnom crkvom. Kao ekumenist iz uvjerenja uspostavio je čvrste veze između Rimokatoličke crkve i drugih kršćanskih crkava te tako ostvario pretpostavke istinskom i strpljivom dijalogu. Willebrandsa je na čelu Vijeća naslijedio australski kardinal Edward Idris Cassidy. Jedan od velikih ekumenskih iskoraka za vrijeme njegova mandata bilo je potpisivanje *Zajedničke izjave o nauku o opravdanju* između Katoličke crkve i Svjetskoga luteranskog saveza u njemačkom gradu Augsburgu (1999.), čime je riješeno jedno od važnih spornih dogmatskih pitanja iz doba reformacije. Od godine 2001. na čelu je Vijeća Kardinal Walter Kasper, nekoć profesor teologije u Tübingenu i biskup u biskupiji Rottenburg-Stuttgart. Osvrćući se na minulo razdoblje svojega rada prije odlaska u mirovinu sredinom 2010., Kasper je ustvrdio da se najvažniji rezultati i ono ugodno u ekumeni posljednjih desetljeća ne odražava toliko u pojedinačnim dokumentima koliko “u ponovno otkrivenom bratstvu, u činjenici da smo se ponovno otkrili kao braća i sestre u Kristu, da smo se naučili međusobno cijeniti i zajedno krenuli na put prema punom jedinstvu”.⁸ U povodu jubileja Vijeća za jedinstvo kardinal Kasper je objavio knjigu u kojoj je dokumentirao bilancu dosadašnjega službenoga dijaloga Katoličke crkve s luteranima, reformiranima, anglikancima i metodistima.⁹ Prikazao je i vrednovao dokumente

⁷ Usp. web-stranicu religijskog portala austrijske televizije Religion.orf.at od dana 27.08.2004. u povodu nadolazećeg 95. rođendana kardinala Willebrandsa.

⁸ Usp. tekst na mrežnim stranicama Konradsblatt – Aktuelles Konradsblatt pod naslovom Wiederentdeckte Brüderlichkeit (od 06. 06. 2010): www.konradsblatt.badeniaonline.de.

⁹ Usp. Ulrich Ruh, *Auf dem Weg. Eine ökumenische Bilanz aus dem Päpstlichen Einheitsrat*, u: *Herder Korrespondenz* 64 (2010), 4, 194-197, ovdje 194-195. Radi se o knjizi pod naslovom *Cardinal Walter Kasper, Harvesting the Fruits. Aspects of Christian Faith in Ecumenical Dialogue*, Continuum, London, 2009.

i materijale iz ta četiri različita dijaloga sa sličnim prijepornim temama, ukazujući na do sada postignute elemente konsenzusa i još preostale neriješene probleme. Valja međutim istaknuti da je proteklih godina u dijalogu s Pravoslavnim crkvama prvi put raspravljano o shvaćanju papinske službe u Crkvi i u tom je spornom pitanju postignut značajan napredak, o čemu svjedoči Ravenski dokument (2007.).¹⁰ Papa Benedikt XVI. prošle je godine novim predsjednikom Vijeća za jedinstvo kršćana imenovao Kurta Kocha, dotadašnjega biskupa biskupije Basel u Švicarskoj, a potom ga na posljednjem konzistoriju uzdigao na čast kardinala. U dogledno vrijeme kardinal Koch će sa svojim suradnicima zacijelo imati dovoljno posla da bi nastavio raznolike aktivnosti Vijeća i ostvario koncilsku ekumensku opredijeljenost Crkve na njezinu mukotrpnom hodu prema punom jedinstvu kršćana.

Nediljko Ante Ančić
nediljko.ancic@kbf-st.hr

Svijetli trag starca Milovana

U povodu 250. obljetnice smrti fra Andrije Kačića (1760. - 14. XII. - 2010.) i izlaska iz tiska ponovljenoga izdanja *Razgovora ugodnoga naroda slovinskoga* (2011.)

U prosincu prošle godine navršilo se je 250 godina od smrti fra Andrije Kačića Miošića (1760.-2010.), a zagrebačka izdavačka kuća Školska knjiga objavila je ponovljeno izdanje (reprint) *Razgovora ugodnoga* (1756.). To su razlozi da je pisac upozorio na život i djelo Starca Milovana, iznio neka pitanja u vezi s njegovim djelom: vrela, sadržaj, jezik, utjecaj na hrvatske književnike i kulturu općenito, integracijske silnice na cijelomu hrvatskom jezičnom prostoru, kao i na rezultate znanstvenih istraživanja do kojih su došli pojedini znanstvenici. Kratko je upozoreno što je ostvareno u domovini i u inozemstvu u "Kačićevoj godini", koju je Ministarstvo prosvjete i športa proglasilo u prigodi 300. obljetnice rođenja Starca Milovana.

¹⁰ Vidi hrvatski prijevod dokumenta: Ekleziološke i kanonske posljedice sakramentalne naravi Crkve. Crkveno zajedništvo, koncilijarnost i autoritet, u: Crkva u svijetu 43 (2008), 290-303.